

O'ZBEKISTONDA SOG'LIQNI SAQLASH SOHASINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY TAHLILI

Omadxon Olmasova Qodirjon qizi

Òzbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti.

Email: ulmasovaomadhon@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17558392>

Annotatsiya:

Mazkur tezisdagi O'zbekiston Respublikasida sog'liqni saqlash sohasini moliyalashtirish tizimi, uning davlat byudjeti orqali amalga oshirilishi va majburiy tibbiy sug'urta mexanizmlari nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tezisdagi oxirgi yillarda davlat budjeti xarajatlari, sog'liqni saqlash sohasiga ajratilgan mablag'lar va ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan Prezident qarorlari o'rganiladi. Shuningdek, majburiy tibbiy sug'urta tizimi imkoniyatlari, uning samaradorligini oshirish yo'llari nazariy jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar:

Sog'liqni saqlash, moliyalashtirish, davlat budjeti, majburiy tibbiy sug'urta, O'zbekiston, sog'liqni saqlash islohotlari.

Sog'liqni saqlash tizimi har bir mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligi va aholining sifatli hayotini ta'minlashdagi eng muhim komponent hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida sog'liqni saqlash sohasining moliyalashtirilishi asosan davlat budjeti orqali amalga oshiriladi. Bu mablag'lar nafaqat aholining salomatligini yaxshilash, balki milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi. Shu bilan birga, Prezident qarorlari va milliy strategiyalar sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirishga yo'naltirilgan chora-tadbirlarni belgilaydi. Majburiy tibbiy sug'urta tizimi esa hozirda bosqichma-bosqich joriy etilmoqda va kelajakda moliyalashtirishni diversifikatsiya qilishda muhim rol o'ynashi kutilmoqda.

Davlat budjeti orqali moliyalashtirish

Davlat budjeti O'zbekiston Respublikasi Byudjet kodeksida belgilanganidek, davlat vazifalari va funksiyalarini moliyaviy ta'minlash uchun markazlashtirilgan mablag' hisoblanadi. Budjetning asosiy funksiyalari: yalpi ichki mahsulotni qayta taqsimlash, iqtisodiyotni tartibga solish, ijtimoiy xizmatlarni moliyalashtirish va mablag'lar ustidan nazoratni ta'minlashdir.

2018–2024-yillarda sog'liqni saqlash sohasiga ajratilgan mablag'lar doimiy o'sish tendensiyasini ko'rsatmoqda. Masalan, 2018-yilda sog'liqni saqlash xarajatlari 9 408,4 mlrd so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 31 066,6 mlrd so'mga yetgan, 2024-yilning to'qqiz oylik hisobiga esa 25 272,3 mlrd

so'm ajratilgan. Ushbu o'sish davlatning aholi salomatligini ta'minlashdagi siyosatini aks ettiradi.

O'zbekistonning sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish konsepsiyasi (2018) va 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi doirasida budget mablag'lari orqali tibbiyot xizmatlari sifati va qulayligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Masalan, birlamchi tibbiy-sanitariya yordamining qamrovi kengaytirilib, oilaviy poliklinikalar zamonaviy tibbiy uskunalar bilan ta'minlanmoqda, shuningdek, hududlarda yangi tibbiy brigadalar tashkil etilgan.

Davlat budjeti mablag'lari tibbiyot muassasalarida dori vositalari va tibbiy buyumlar bilan ta'minlash, yuqori texnologiyali jarrohlik amaliyotlari, malakali tibbiyot kadrlarini tayyorlash va tibbiyot turizmini rivojlantirishga yo'naltirilgan. Bu holat aholining o'rtacha umr ko'rish davomiyligining oshishi, onalar va bolalar o'limi ko'rsatkichining kamayishi va yangi kasallanish holatlarining pasayishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Majburiy tibbiy sug'urta tizimi

Majburiy tibbiy sug'urta (MTS) O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimida aholi uchun kafolatlangan tibbiy xizmatlarni ta'minlash va moliyaviy barqarorlikni oshirishga yo'naltirilgan asosiy mexanizmlardan biri sifatida joriy etilmoqda. MTSning asosiy maqsadi – aholining tibbiy xizmatlarga teng kirishini ta'minlash, byudjet xarajatlarini optimallashtirish va sog'liqni saqlash tizimida mablag'larni samarali taqsimlashdir.

MTS tizimi orqali shaxslar uchun kafolatlangan xizmatlar paketi belgilanadi, bunda profilaktika, diagnostika, davolash va rehabilitatsiya xizmatlari o'z ichiga oladi. Tizimning samarali ishlashi aholining kasalliklarni erta aniqlash, profilaktika choralaridan keng foydalanish va sog'liqni saqlash resurslarining optimal taqsimlanishiga imkon yaratadi. Shu bilan birga, MTS tibbiy xizmatlarning sifati oshirish va sog'liqni saqlash xizmatlari tizimini standartlashtirishga yordam beradi.

MTSni joriy etishda bir qancha imkoniyatlar va chora-tadbirlar mavjud:

- Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash: Majburiy sug'urta tizimi davlat byudjeti xarajatlarini kamaytirish va mablag'larni rejalashtirilgan yo'nalishlarga yo'naltirish imkonini beradi.
- Sog'liqni saqlash xizmatlariga kengroq qamrov: Sug'urta orqali aholining tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyati oshadi, ayniqsa qishloq va chekka hududlarda.

➤ Xususiy sektorni jalb qilish: MTS tizimi xususiy tibbiyot muassasalari bilan integratsiyalashgan holda ishlashga imkon beradi, bu esa tibbiy xizmatlar sifatini oshirish va raqobatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

➤ Axborot tizimlarini rivojlantirish: Sug'urta tizimining samarali ishlashi uchun elektron sog'liqni saqlash tizimlari, bemorlarning ma'lumotlar bazasi va monitoring mexanizmlari zarur.

O'zbekiston sharoitida MTS hozircha bosqichma-bosqich joriy etilmoqda. Dastlabki tajribalar shuni ko'rsatdiki, aholining kafolatlangan tibbiy xizmatlarga kirish qamrovi sezilarli darajada oshgan va mablag'lar samaraliroq taqsimlanmoqda. Kelajakda MTS tizimi orqali nafaqat davlat budjeti xarajatlari optimallashtiriladi, balki sog'liqni saqlash sohasida innovatsion xizmatlar va ilg'or texnologiyalarni keng joriy etish imkoniyati ham yaratiladi.

Shu tariqa, O'zbekiston sog'liqni saqlash sohasini moliyalashtirish tizimi ikki asosiy yo'nalishda rivojlanmoqda: davlat budjeti orqali mablag'larni ajratish va majburiy tibbiy sug'urta mexanizmlarini joriy etish. Davlat budjeti aholi salomatligini yaxshilashga yo'naltirilgan islohotlarni moliyalashtiradi, Prezident qarorlari esa ushbu jarayonning strategik yo'nalishini belgilaydi. Majburiy tibbiy sug'urta esa, moliyalashtirish samaradorligini oshirib, aholiga kafolatlangan tibbiy xizmatlar paketini ta'minlaydi. Ushbu tizimlarning uyg'un ishlashi O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimining barqaror rivojlanishi va aholining sifatli tibbiy xizmatlarga ega bo'lishini kafolatlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Byudjet kodeksi.
2. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. "Sog'liqni saqlash tizimi rivojlanish konsepsiyasi", 2018.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari, 2018–2024.
4. M. Abdullaeva, "O'zbekistonda sog'liqni saqlash sohasini moliyalashtirish tizimi: mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari", CyberLeninka